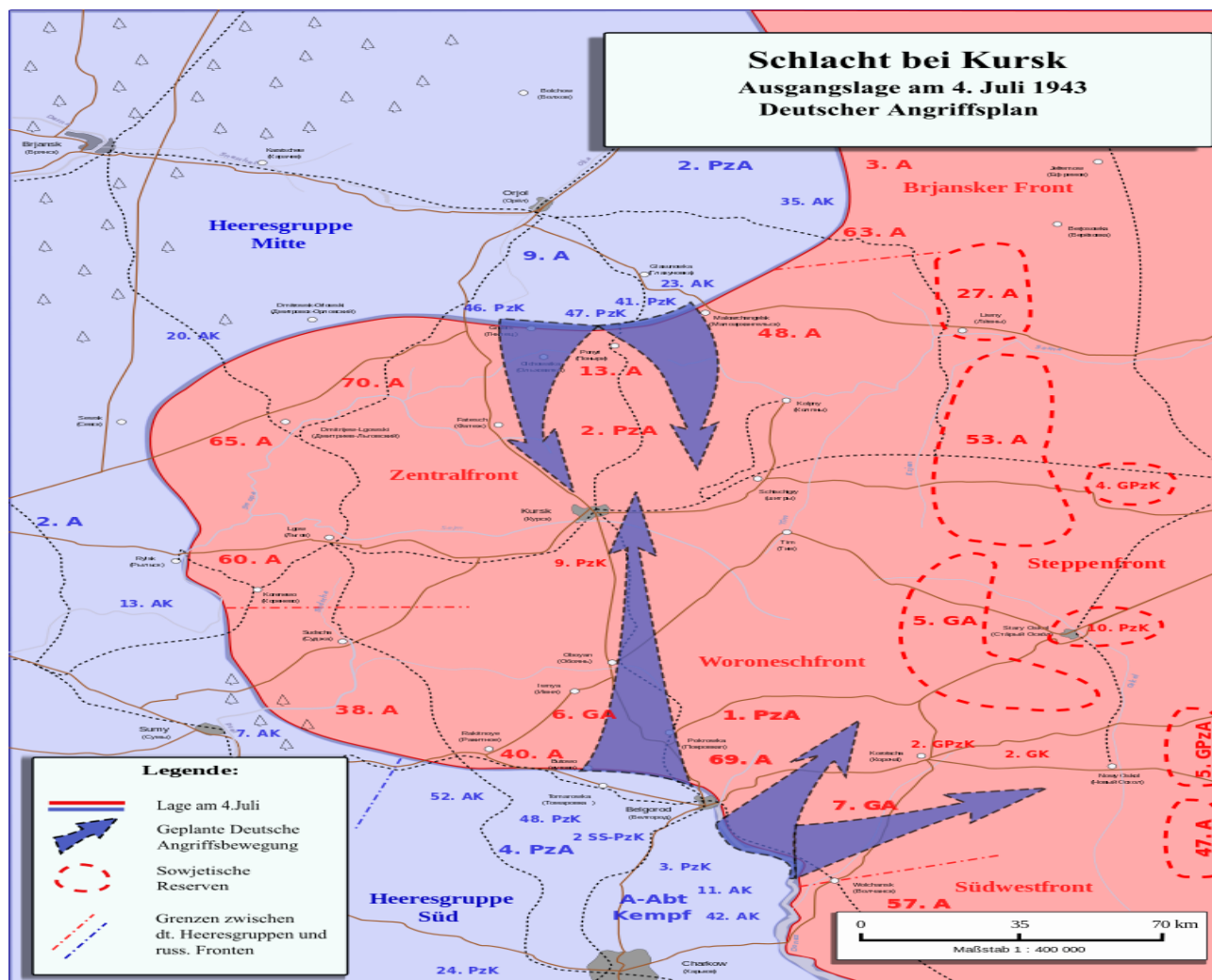

Η Μάχη του Κούρσκ (Ρωσία- Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος).

Γράφει ο Αντιστράτηγος ε.α. Ιωάννης Κρασσάς.

«Εάν ο Φύρερ διαθέτει ένα διοικητή μέ ισχυρότερα νεύρα από τά ιδικά μου, εἶμαι ἔτοιμος νά τοῦ μεταβιβάσω τήν διοίκηση. Ἄλλά ὅσο διατηρῶ ταύτην, ἐπιτρέψτε μου νά χρησιμοποιοῦ τό μυαλό μου». Ἀπό ἀναφορά του Στρατάρχου Μάνσταϊν πρὸς τόν Χίτλερ (16 Ιουλ. 1943).

Κατά το χρονικό διάστημα ἀπὸ τὴν 12^η Ιουλίου ἕως τὴν 23^η Αυγούστου 1943, διεξήχθη μεταξύ των Σοβιετικῶν και των Γερμανῶν, ἡ μεγαλύτερη μάχη τεθωρακισμένων δυνάμεων ὅλων των εποχῶν, στην ευρύτερη περιοχή του Κούρσκ (Ρωσία 450 χλμ., νοτιοδυτικά της Μόσχας). Ἀνεξάρτητα του πόσο δυσάρεστος ἢ απεχθῆς εἶναι ο πόλεμος, δεν συνιστά υπερβολή νά χαρακτηρίσουμε τὴν εικόνα χιλιάδων αρμάτων μάχης κινούμενων μέσα στα αθέριστα στάχια των ἀπέραντων ρωσικῶν πεδιάδων, σαν τὴν «ἀπόλυτη φαντασίωση» των φανατικῶν αρματιστῶν ὅλων των στρατῶν του κόσμου. Οι Γερμανοὶ παράταξαν 3.253 ἄρματα μάχης και 940.000

άνδρες υποστηριζόμενα από 9.467 πυροβόλα και όλμους και 2.110 αεροσκάφη. Από την πλευρά τους οι Σοβιετικοί αντιπαρέθεσαν 2,5 εκατομύρια άνδρες και 5.128 άρματα μάχης υποστηριζόμενα από 45.000 πυροβόλα και όλμους και 3.500 αεροσκάφη. Ο Ερυθρός Στρατός υπήρξε ο νικητής της γιγάντειας συγκρούσεως, ο οποίος ανέλαβε έκτοτε την στρατηγική πρωτοβουλία την οποία διατήρησε μέχρι το τέλος του πολέμου.

Η Εξέχουσα του Κούρσκ.

Το ρωσικό μέτωπο σχημάτιζε γύρω από το Κούρσκ μία εξέχουσα, 250 χλμ. από βορρά προς νότο και 160 χλμ. από δυσμάς προς ανατολάς, συνολικής εκτάσεως 42.000 χλμ², η οποία αποτελούσε μια διαρκή απειλή για την διάσπαση της γερμανικής παρατάξεως. Η γερμανική Ομάδα Στρατιών του Κέντρου και του Νότου υπό τους Στρατάρχες Γκύντερ φον Κλούγκε (Günther Von Klouge)[\[1\]](#) και Έριχ φον Μάνσταϊν (Erich von Manstein)[\[2\]](#) ήσαν ανεπτυγμένες στην εξέχουσα του Κούρσκ. Την ίδια εποχή οι αγγλοαμερικανικές δυνάμεις είχαν καταλάβει την Βόρεια Αφρική και ετοιμάζονταν να αποβιβασθούν στην Νοτιοανατολική Ευρώπη. Το γερμανικό επιτελείο εκτιμούσε το σύνολο των νεκρών, αιχμαλώτων και μη ανακτήσιμων τραυματιών του σοβιετικού στρατού σε 11(ένδεκα) εκατομμύρια. Ο Μανστάιν εισηγήθηκε στον Χίτλερ την πραγματοποίηση επιχειρήσεως με την επωνυμία «CITADELLE (Ακρόπολη)», με σκοπό την εξάλειψη της εξέχουσας του Κούρσκ και την όσο το δυνατό μεγαλύτερη καταστροφή των σοβιετικών δυνάμεων. Μ' αυτό τον τρόπο εκτιμούσε ότι θα εξανάγκαζαν τον Στάλιν σε υπογραφή ξεχωριστής ειρήνης[\[3\]](#). Οι Ρώσοι αιχμάλωτοι θα χρησιμοποιούντο στις γερμανικές βιομηχανίες ως άμισθοι εργάτες.

Ο Στρατάρχης Έριχ Φον Μάνσταϊν.

Η Επιχείρηση «Ηλάγγρα(Τανάλια)».

Ο Χίτλερ έδωσε την έγκρισή του, όχι όμως υπό τις προϋποθέσεις που έθεσε ο Μάνσταϊν, οι οποίες αφορούσαν:

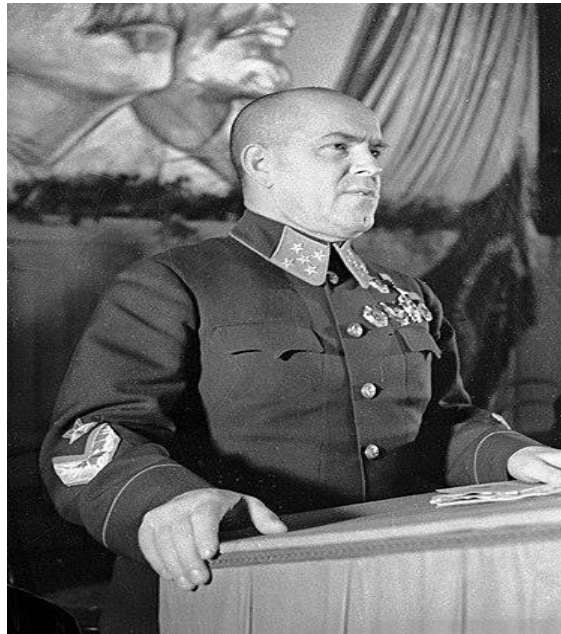
- α. Την έναρξη της επιχειρήσεως το αργότερο στις αρχές Ιουνίου.
- β. Την ενίσχυση των εμπλεκομένων δυνάμεών του, έστω και με «ξεγύμνωμα» των λοιπών μετώπων.
- γ. Την αποχώρηση από την Νότιο Ουκρανία, η οποία απορροφούσε μεγάλο αριθμό γερμανικών μονάδων.

Η 9^η τεθωρακισμένη στρατιά, υπό τον Αντιστράτηγο Βάλτερ Μόντελ (Walter Model)[4] από τον Βορρά και η 4^η τεθωρακισμένη στρατιά υπό τον Αντιστράτηγο Χέρμαν Χόθ (Hermann Hoth)[5] από τον νότο κινήθηκαν εν είδη τανάλιας για τον εγκλωβισμό των ρωσικών δυνάμεων. Για πρώτη φορά τα γερμανικά τεθωρακισμένα απέτυχαν να διασπάσουν την εχθρική άμυνα επιτυγχάνοντας μέγιστη προώθηση 12 χλμ. στο βορρά και 30 χλμ. στο νότο. Την 23^η Αυγούστου ο Χίτλερ διέταξε την διακοπή της επιχειρήσεως «CITADELLE», λόγω της συμμαχικής αποβάσεως στην Σικελία και την ανάγκη αποστολής δυνάμεων στην Ιταλία.

Η Ρωσική Αντεπίθεση.

Ο αρχηγός του ερυθρού στρατού Στρατάρχης Γκιόργκι Ζούκωφ (Georgy Zhukov)[6], έχοντας πληροφορηθεί από τους Βρετανούς τα γερμανικά σχέδια, λόγω του σπασίματος του κώδικα της κρυπτογραφικής συσκευής «Αίνιγμα[7]», είχε προετοιμάσει καταλλήλως την άμυνά του. Μετά την διακοπή της γερμανικής επιθέσεως εκτόξευσε δύο επιχειρήσεις: την «Πολκοβόντετς Ρουμιάντσεφ[8]», υπό την διεύθυνση του Στρατάρχου Ιβάν Κόνιεφ (Ivan Koniev)[9] για την απώθηση των επιτιθέμενων δυνάμεων και την «Κουτούζωφ[10]» υπό τον Στρατάρχη Κωνσταντίνο Ροκοσόφσκι (Konstantin Rokossovsky)[11] για την διάσπαση του γερμανικού μετώπου. Κατά τις μάχες του Κούρσκ οι Σοβιετικοί πραγματοποίησαν μια τεράστια συγκέντρωση μέσων, ειδικά σε τεθωρακισμένα και πυροβολικό (συγκροτήθηκαν για πρώτη φορά μεραρχίες πυροβολικού). Το ρωσικό άρμα μάχης T-34[12], συνέβαλλε καθοριστικά στην νίκη του Ερυθρού Στρατού. Ο Μάνσταϊν υφιστάμενος συνεχείς και μη αναπληρούμενες απώλειες σε άνδρες και μέσα, προσπαθούσε με συνεχείς ελιγμούς των μονάδων του να αντιμετωπίσει αυτό που αποκάλεσε «Λερναία Ύδρα». Πέτυχε να αποτρέψει τη διάσπαση του μετώπου και τον εγκλω-

βισμό των δυνάμεών του, χάρη της στρατηγικής του ευφυΐας, των ανώτερων Γερμανικών αρμάτων μάχης «Τίγρης και Πάνθηρ^[13]» και του καλύτερα εκπαιδευμένου προσωπικού. Εγκατέλειψε όμως μεγάλο μέρος των ρωσικών εδαφών και τελικά αντικαταστάθηκε την 3^η Απριλίου 1944 από τον Χίτλερ, ο οποίος δεν του παρείχε την ελευθερία κινήσεων την οποία θεωρούσε αναγκαία για την αντιμετώπιση του εχθρού. Η Βέρμαχτ μέτρησε 250.000 νεκρούς και τραυματίες και 1.000 κατεστραμμένα άρματα μάχης, ενώ ο Ερυθρός Στρατός 900.000 νεκρούς και τραυματίες και 5.000 άρματα μάχης.

Ο Στρατάρχης Γκιόργκι Ζούκωφ.

Το αποτέλεσμα της μάχης κρίθηκε από:

- α. Την έλλειψη εμπιστοσύνης του Χίτλερ προς τους στρατηγούς του.
- β. Την μη έγκαιρη έναρξη της επιχειρήσεως «CITADELLE».
- γ. Την παροχή ζωτικών πληροφοριών στο ρωσικό επιτελείο από τους Βρετανούς, σχετικά με τα σχέδια και τις κινήσεις της Βέρμαχτ.
- δ. Τις σαφώς περισσότερες εφεδρείες σε προσωπικό και μέσα του Σοβιετικού Στρατού.
- ε. Τα ανεπαρκή μέσα και προσωπικό των γερμανικών δυνάμεων και την έλλειψη εφεδρειών.
- στ. Την απόβαση των συμμάχων στην Σικελία.

Διαπιστώσεις – Συμπεράσματα:

Η αξιολόγηση της μάχης του Κούρσκ με καθαρά στρατιωτικά κριτήρια, χωρίς την συναισθηματική φόρτιση που απορρέει από τον πολιτικό και φυλετικό φανατισμό, αποτελεί σημείο αναφοράς και προσφέρεται για συστηματική ανάλυση και εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με την διεξαγωγή των στρατιωτικών επιχειρήσεων. Η συντριπτική πλειοψηφία των ανθρώπων επί της γης επιθυμούν οι πολεμικές συγκρούσεις να αποτελούν αντικείμενο ιστορικής μελέτης και μόνο και όχι το κύριο θέμα στα δελτία ειδήσεων.

Στην μάχη του Κούρσκ αναμετρήθηκαν ικανότατοι στρατηγοί, ηγούμενοι γενναίων ανδρών που διέθεταν τις κοινά και διαχρονικά αποδεκτές στρατιωτικές αρετές της φιλοπατρίας, της ανδρείας, της καρτερίας, του στρατιωτικού πνεύματος και της πειθαρχίας.

Ο συνολικός αριθμός των νεκρών στρατιωτικών του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου της Σοβιετικής Ενώσεως ξεπέρασε τα 8 εκατομμύρια, ενώ της Γερμανίας τα 5.

Η Ευρώπη, από την λήξη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου μέχρι σήμερα, παρά τις δυσκολίες, απολάμβανε 77χρόνια συνεχούς ειρήνης, η διατήρηση, η οποία όμως διακόπηκε μετά την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία τον Φεβρουάριο του 2022.

Αντιστράτηγος ε.α. Ιωάννης Κρασσάς.

Οκτ 2022

[1] Ο Στρατάρχης Γκύντερ "Χανς" φον Κλούγκε [Günther "Hans" von Kluge, (1882-Αυγ 1944)], υπήρξε εκ των ικανοτέρων στρατηγών της Βέρμαχτ κατά τον Β΄ ΠΠ. Αυτοκτόνησε όταν έμαθε ότι τον είχαν εμπλέξει στην απόπειρα της 20^{ης} Ιουλίου 1944, κατά της ζωής του Χίτλερ.

Ο Στρατάρχης Γκύντερ φον Κλούγκε.

[2] Ο Στρατάρχης Μανστάιν[Erich Eduard von Manstein (1887-1973)], υπήρξε ο πλέον ικανός και ευφυής στρατηγός του Γερμανικού Στρατού και ίσως ο καλύτερος όλων που συμμετείχαν στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Υπήρξε ο εμπνευστής του σχεδίου «SICKLE CUT» της εισβολής κατά της Γαλλίας τον Μάιο του 1940. Διεύθυνε την πολιορκία της Σεβαστούπολης και της Χερσονήσου του Κέρτς και συμμετείχε στην πολιορκία του Λένινγκραντ. Μετά την καταστροφική ήττα στο Στάλινγκραντ(1942), στην τρίτη μάχη του Χαρκόβου(Μάρτιος 1943) ανέκτησε σημαντικά εδάφη και κατέστρεψε 3 ρωσικές στρατιές. Οι συνεχιζόμενες διαφωνίες του με τον Χίτλερ για τη διεξαγωγή του πολέμου οδήγησαν στην απόλυσή του τον Μάρτιο του 1944. Δεν απέκτησε ποτέ άλλη διοίκηση και αιχμαλωτίστηκε από τους Βρετανούς τον Αύγουστο του 1945, τρεις μήνες μετά την ήττα της Γερμανίας. Το 1949, καταδικάσθηκε από βρετανικό στρατοδικείο για εγκλήματα πολέμου σε 18 ετών φυλάκιση. Πολλοί επώνυμοι Βρετανοί που τον συμπαθούσαν, διαμαρτυρήθηκαν έντονα με αποτέλεσμα η ποινή να μειωθεί στα 12 έτη. Τελικά αποφυλακίστηκε στις 6 Μαΐου 1953 για λόγους υγείας. Στα μέσα της δεκαετίας του 1950, βοήθησε στη αναδιοργάνωση του γερμανικού στρατού, ως στρατιωτικός σύμβουλος της κυβερνήσεως της Δυτικής Γερμανίας. Στα απομνημονεύματά του, μεταφρασμένα στα αγγλικά με τον τίτλο «Νίκες Απολεσθείσες», ήταν ιδιαίτερα επικριτικός για τον Χίτλερ.

[3] Ο Μάνσταϊν στα απομνημονεύματά του παραδέχεται ότι η εκτίμησή του τότε για την υπογραφή από τον Στάλιν ξεχωριστής συνθήκης ειρήνης, λόγω απωλειών, υπήρξε εσφαλμένη. Παρ' όλα αυτά, οι 8 στους 10 του συνόλου των νεκρών του Β΄ ΠΠ έπεσαν στο Ανατολικό Μέτωπο.

[4] Ο Στρατάρχης Βάλτερ Μόντελ (1891-1945) διακρίθηκε κυρίως στο ανατολικό αλλά και στο δυτικό μέτωπο. Θεωρείται ο αξιωματικός με την καλύτερη αμυντική τακτική που διέθετε η Βέρμαχτ κατά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο Μόντελ. Ο πεισματικός χαρακτήρας που επεδείκνυε κατά τη μάχη και η επιθετική του προσωπικότητα απέσπασαν την επιδοκιμασία του Χίτλερ. Οι σχέσεις των δύο ανδρών διερράγησαν όταν ο Μόντελ ηττήθηκε στη μάχη των Αρδεννών (Δεκ 1944-Ιαν 1945). Ο Στρατάρχης αυτοκτόνησε στις 21 Απριλίου 1945 στο Ράτινγκεν (Ratingen) της Βόρειας Ρηνανίας Βεστφαλίας.

[5] Ο Αντιστράτηγος Χέρμαν Χοθ (1885-1971) του Τρίτου Ράιχ, διακρίθηκε τόσο κατά την εισβολή στην Γαλλία, όσο και στο Ανατολικό Μέτωπο κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Καταδικάστηκε σε 15 χρόνια φυλάκιση για εγκλήματα πολέμου. Αφέθηκε ελεύθερος το 1954, ασχολούμενος ως το τέλος της ζωής του με την συγγραφή βιβλίων, σχετικά με τον Β΄ ΠΠ.

[6] Ο Στρατάρχης Γκεόργκι Κονσταντίνοβιτς Ζούκοφ (1896-1974), έγινε γνωστός παγκοσμίως ως ο κύριος στρατιωτικός ηγέτης της σοβιετικής αντεπίθεσης κατά των Γερμανών στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, η οποία ολοκληρώθηκε με την κατάληψη του Βερολίνου και την αυτοκτονία του Χίτλερ (Μάιος 1945).

[7] Οι γερμανικές Ένοπλες Δυνάμεις χρησιμοποιούσαν κρυπτογραφικές συσκευές «Enigma» (Αίνιγμα), των οποίων η κλειδα (πίνακας αντιστοιχίσεως γραμμάτων και αριθμών) άλλαζε κάθε δύο ημέρες. Τα μηνύματα εκπέμπονταν σε 200 διαφορετικές συχνότητες, των οποίων η διάρκεια δεν υπερέβαινε το μισό λεπτό. Οι Βρετανοί από το 1938 είχαν ιδρύσει μια ειδική υπηρεσία, η οποία ονομάσθηκε «Κυβερνητική Σχολή Κωδικών και Κρυπτογραφίας» και στελεχώθηκε με επιφανείς επιστήμονες και πλήθος προσωπικού διαφόρων ειδικοτήτων, το οποίο ξεπέρασε τις 7.000 το 1944. Η υπηρεσία έλαβε το όνομά της από πρόθεμα της ύψιστης διαβάθμισης ασφαλείας «Ultra-Secret». Το κορυφαίο επίτευγμα της ULTRA ήταν το «σπάσιμο» των κωδικών της Enigma, από ομάδα επιστημόνων, υπό την εποπτεία του βρετανού μαθηματικού Alan Turing.

[8] Στρατάρχης του Ρωσικού στρατού (1725-1796), διακρίθηκε κατά τους πολέμους με την Σουηδία, την Αυστρία και την Τουρκία.

[9] Ο Στρατάρχης Ιβάν Στεπάνοβιτς Κόνιεφ (1897-1973) ηγήθηκε των δυνάμεων του Κόκκινου Στρατού κατά τη διάρκεια του Β΄ΠΠ, και κατέλαβε το μεγαλύτερο μέρος των εδαφών της Ανατολικής Ευρώπης. Εισήλθε πρώτος στο Βερολίνο. Αντικατέστησε τον Ζούκοφ ως διοικητή των σοβιετικών επίγειων δυνάμεων το 1946. Το 1956 διορίστηκε διοικητής των ενόπλων δυνάμεων του Συμφώνου της Βαρσοβίας και ηγήθηκε της βίαιης καταστολής της Ουγγρικής Επανάστασης. Κατά την διοίκησή του κατασκευάσθηκε το τείχος του Βερολίνου το 1961.

Ο Στρατάρχης Ιβάν Κόνιεφ.

[10] Μιχαήλ Ιλλαριόνοβιτς Κουτούζωφ (1745-1813) Αρχιστράτηγος και ήρωας της Ρωσίας κατά τους Ναπολεόντειους πολέμους. Έλαβε μέρος στις μάχες του Μποροντίνου και του Αούστερλιτς.

[11] Ο Στρατάρχης Κωνσταντίν Ροκοσόφσκυ (1896-1968), ως διοικητής της 16ης Στρατιάς συνέβαλε στην απώθηση των Γερμανών από τη Μόσχα. Τον Ιούλιο του 1942, ο Στάλιν αποφάσισε να τον ορίσει επικεφαλής του Μετώπου του Ντον, απ' όπου συμμετείχε στην εκμηδένιση της 6ης Στρατιάς στο Στάλινγκραντ. Ο Ροκοσόφσκυ άφησε τη σφραγίδα του σε όλες τις μεγάλες μάχες του που ακολούθησαν, στο Κούρσκ, στη Λευκορωσία, στη γεννέτειρά του Πολωνία και στη κατάληψη του Βερολίνου.

Ο Στρατάρχης Κωνσταντίν Ροκοσόφσκυ.

[12] Το σοβιετικό μέσο άρμα μάχης T-34(30 τόνοι, πυροβόλο 76 χιλ.) υπήρξε το καλύτερο άρμα μάχης της ΕΣΣΔ κατά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και παρόλο που η θωράκιση και ο οπλισμός του ξεπεράστηκαν από μεταγενέστερα άρματα μάχης, αναγνωρίζεται ως το πιο αποδοτικό άρμα του Β΄ΠΠ. Κατασκευάστηκε για πρώτη φορά στο εργοστάσιο KHPZ στο Χάρκοβο της Ουκρανίας και θεωρείται ο στυλοβάτης των σοβιετικών τεθωρακισμένων δυνάμεων καθ' όλη τη διάρκεια του Β΄ΠΠ. Τα T-34 κατασκευαζόντουσαν μέχρι το 1958 και εξήχθησαν ευρέως στη συνέχεια. Ήταν το άρμα μάχης με τη μεγαλύτερη παραγωγή κατά τον Β΄ΠΠ και το δεύτερο όλων των εποχών, μετά τον διάδοχό του, τη σειρά T-54/55. Το T-34 ήταν στην ενέργεια σε είκοσι επτά χώρες μέχρι το 1996.

Το σοβιετικό μέσο άρμα μάχης "T-34", Ρώσος αρματιστής.

[13] Το άρμα μάχης Πάνθηρας, (Panzerkampfwagen V Panther), ήταν ένα γερμανικό μέσο άρμα μάχης(44 τόνοι, πυροβόλο 75 χιλ)του Β΄ΠΠ. Χρησιμοποιήθηκε στο Ανατολικό και Δυτικό Μέτωπο από τα μέσα του 1943 έως το τέλος του πολέμου τον Μάιο του 1945. Το Panther προοριζόταν να αντιμετωπίσει το σοβιετικό μεσαίο άρμα T-34 και να αντικαταστήσει τα Πάντσερ II και IV. Θεωρείται ένα από τα καλύτερα άρματα μάχης του Β' Παγκοσμίου Πολέμου για την εξαιρετική δύναμη πυρός, την προστασία και την ευκινησία του.

Το γερμανικό άρμα μάχης "Πάνθηρας" Γερμανός αρματιστής και πεζικάριος.

Το άρμα μάχης Τίγρης I (54 τόνοι και πυροβόλο 88 χιλ), ήταν γερμανικό βαρύ άρμα μάχης του Β΄ΠΠ, που έδρασε από το 1942 στην Βόρειο Αφρική και στη Σοβιετική Ένωση, Μετά τον Αύγουστο του 1944, η παραγωγή του Τίγρη I καταργήθηκε σταδιακά υπέρ του Τίγρη II. Είχε

υψηλό κόστος παραγωγής, μεταφερόταν δύσκολα και ακινητοποιείτο λόγω του βάρους εύκολα στις λάσπες των ρωσικών στεπών.

ΤΕΛΟΣ

Πηγή : <https://www.istorikadromena.gr/>